

УДК 639.21

Назаркевич М.В., аспірант*©*Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С.З. Гжицького***ОСОБЛИВОСТІ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВ РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА**

Розкрито основні елементи ефективної діяльності підприємств рибного господарства в регіоні при використанні технологічних схем.

Ключові слова: ефективність, діяльність, підприємство, рибництво, господарство, технологія, ресурс.

Постановка проблеми. Функціонування підприємств рибного господарства в умовах сталого розвитку вимагає стратегічного планування спільної господарської діяльності, впровадження новітніх технологій та наукових розробок, застосування системи економії матеріально-технічних ресурсів, організації активного впровадження нових об'єктів вирощування, створення нових продуктів переробки риби та їх успішної реалізації. Для виконання цієї мети необхідно сформувати досконалий механізм функціонування ринку рибної продукції за рахунок формування системи економічних, юридичних та організаційно-господарських відносин між виробниками, переробними підприємствами та споживачами готової продукції. Результатом такої співпраці має стати виробництво, реалізація та споживання якісної, доступної споживачеві товарної риби.

Аналіз останніх досліджень. Проблемам ефективного функціонування підприємств рибного господарства присвячено теоретичні дослідження, методичні розробки вчених - економістів. Проблеми підвищення ефективності рибного господарства досліджували вітчизняні та зарубіжні учені: О.М. Багров, П. П. Борщевський, М. В. Гринжевський, Я. Коуржил, Ю.П. Мамонтов, Ю.П. Мазур, В. О. Мурін, Є. А. Романов, М. С. Стасишен, І.М. Герман та багато інших.

Мета статті - аналіз ефективності вирощування рибопосадкового матеріалу та товарної риби за різних технологічних схем регіону.

Виклад основного матеріалу. Впродовж багатьох років на більшості водойм спостерігається тенденція до зниження загального вилову риби. Основними факторами, що стримують розвиток рибного господарства і негативно позначаються на процесах відтворення запасів риби та інших водних живих ресурсів, насамперед цінних їх видів, є забруднення водних об'єктів, необгрунтоване водоспоживання, порушення гідрологічного режиму, відсутність ефективних рибозахисних та рибопропускних пристроїв

---

* Науковий керівник – к.е.н., доцент Батюк Б.Б.

© Назаркевич М.В., 2012

на гідротехнічних спорудах, послаблення державного контролю за виловом і реалізацією водних живих ресурсів. Основними недоліками в діяльності підприємств є низький рівень інтенсивності через забезпечення неякісним рибопосадковим матеріалом, відсутність та високу вартість штучних кормів, низький рівень стимуляція праці робітників.

Програма розвитку рибного господарства України на період до 2010 року спрямована на реалізацію державної політики щодо регулювання розвитку рибного господарства, забезпечення рибної галузі фінансовими, матеріально-технічними та іншими ресурсами, зміцнення її виробничого і науково-технічного потенціалу, координацію діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій з метою розв'язання найважливіших проблем і створення належних економічних умов функціонування рибогосподарського комплексу країни.

Заповнення сегменту продовольчої безпеки, як риба та продукти з неї, доцільним є створення інтеграційних виробничих систем, які дозволяють забезпечити дотримання всього технологічного циклу: утримання ремонтно-маточного поголів'я, отримання та вирощування та зимівля рибопосадкового матеріалу, виробництво та постачання штучних кормів.

Негативна динаміка вирощування та вилову риби підприємствами Львівщини призвела до неконтрольованості ринку рибної продукції. На заміну продукції спеціалізованих рибницьких підприємств, де процес вирощування контролюється та дотримуються санітарні норми, прийшла продукція приватних виробників, часто сумнівної якості. Невисока собівартість виробництва та низька платоспроможність населення дозволяють таким виробникам реалізовувати виловлену рибу. Спеціалізовані підприємства несуть значний податковий тягар. Оплата оренди водойм в них значно вища, а дотримання технологій вирощування призводить до щорічного зростання собівартості продукції.

В умовах сталого розвитку підприємствам рибного господарства необхідно забезпечити функціонування всіх напрямів діяльності: від отримання малька до реалізації виробленої продукції. Крім дотримання необхідних технологічних норм вирощування товарної риби, одним із першочергових заходів є забезпечення підприємств якісним рибопосадковим матеріалом. Цього можна досягти двома напрямками:

- 1) вирощування власного рибопосадкового матеріалу за рахунок відбору кращих представників видів з відповідними параметрами;

- 2) оновленням селекційного ремонтно-маточного поголів'я, придбаного в науково-дослідних установах.

Враховуючи високу відтворювальну здатність риб, спеціалізованим рибницьким підприємствам за 5-7 років доцільно повністю перейти на вирощування внутріпородних типів українських коропів, які відрізняються холодостійкістю та життєздатністю, високим темпом росту. Особливу увагу слід звернути на малолускаті типи коропа, які користуються значно вищим попитом населення і тривалий час культивуються в інших країнах. Оновлення плідників і

ремонтного поголів'я далекосхідних видів риб (рослиноїдних) доцільно проводити за рахунок якісної селекційно-племінної роботи та генетичного матеріалу з материнських водойм з перспективою подальшого створення порід [1].

В разі відсутності коштів для придбання нових типів коропів та рослиноїдних, забезпечення рибопосадковим матеріалом має відбуватися за рахунок власного виробництва. З цією метою частина товарної риби, яка залишатиметься для відновлення ремонтно-маточного поголів'я, повинна становити в спеціалізованих підприємствах - 30 %, а в цілому -15 % від загального вилову по регіону [6]. Для отримання якісної однорічки слід організувати процес вирощування одноліток, який включає створення та підтримання належного рівня природної кормової бази та годівлю комбінованими кормами за відповідними рецептами із необхідним вмістом сирого протеїну.

Великого значення набуває стан та дотримання технологічного процесу зимівлі рибопосадкового матеріалу. Крім природного відходу однолітки втрачають індивідуальну вагу, знижується коефіцієнт вгодваності, що негативно впливає на подальший процес вирощування товарної риби. Тому визначальними факторами успішної зимівлі риби є систематичний контроль за гідрохімічним та гідрологічним режимом зимувальних ставів.

З метою отримання якісного дворічного рибопосадкового матеріалу, який може використовуватися в лиманному та ставковому рибництві за трілітньої технології, його вирощування доцільно проводити за підвищеної щільності посадки, при високому рівні стану природної кормової бази вирощувальних ставків та відповідній годівлі, яка відповідає поставленій меті - отримати дволіток індивідуальною середньою вагою не менше 180-200 г [6,с.154].

Стабільне отримання результату - товарної риби індивідуальною середньою вагою не менше 800 г при запланованому виході із нагулу та відповідній кількості продукції, повністю залежатиме від рівня інтенсивності рибництва. Механізація робіт, формування екосистеми водойм, підтримання відповідного рівня природної кормової бази, годівля якісними штучними кормами, оперативний вилов, зберігання та подальша реалізація об'єднуються в одну систему. Відповідальність за отриманий кінцевий результат лежить на кожному членові колективу, який відповідає за технологічний цикл вирощування товарної риби. Оскільки процес контролю за дотриманням технологічного процесу ускладнений, а від кінцевого результату залежить існування всього підприємства, доцільно ввести фінансові, моральні та матеріальні стимулюючі чинники діяльності працівників рибницької галузі.

З метою збереження та розширеного відтворення промислових видів риби, доцільним буде створення або перепрофілювання деяких підприємств із рибницьких в спеціалізовані риборозплідні господарства.

В результаті впровадження стратегії перспективного розвитку для кожного типу підприємств рибного господарства виробництво товарної риби в Львівській області суттєво зросте (табл.1).

Таблиця 1

Стан та перспективи виробництва та вилову риби підприємствами області, т*

Тип підприємств	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення 2010 р., + / -	
				2008р.	2009 р.
Спеціалізовані ставкові	1795	1420	2750	955	1330
Спеціалізовані лиманні	2470	3759	4740	2270	981
Рибницько-меліоративні станції	347	249	748	401	499
Рибальські	1200	1770	1200	0	-570
Сільськогосподарські	950	1700	2810	1860	1110
Разом	6762	8898	12248	5486	3350

*Джерело:[6,с. 48]: адаптовано автором.

Це сприятиме гарантованому забезпеченню рибного сегмента продовольчої безпеки регіону, створить умови для стабільної співпраці із суміжними галузями аграрного сектору: рослинництвом, комбікормовою промисловістю, переробною сферою.

Оскільки значний відсоток вирощеної товарної риби залишатиметься в підприємствах для отримання ремонтно-маточного поголів'я, то в цілому реалізація товарної риби населенню зросте майже в 5,0 рази.

В разі виконання "Загальнодержавної програми розвитку рибної галузі на період до 2010 року" населення може бути забезпечене харчовою рибною продукцією океанічного промислу на рівні 9,2 кг на душу населення [1].

Досягнення показників стратегії перспективного розвитку рибного господарства дозволить забезпечити свіжою та охолодженою рибою кожного жителя Львівщини на рівні 12,5 кг.

При плануванні виробництва та реалізації товарної риби необхідно враховувати фактор зв'язку пропозиції та задоволення сукупного попиту населення. Враховуючи умови відкритості ринку стає зрозумілим, що у випадку здороження вітчизняної аквакультури ринок наповниться імпортною. Тому, з метою забезпечення необхідного рівня споживання населенням риби та продукції з неї, враховуючи досвід зарубіжних країн, необхідно передбачити певні обмеження на експорт товарної риби та підвищення митних зборів на делікатесну рибну продукцію. Разом із тим доцільним є дослідження європейського ринку рибної продукції та вихід на нього спеціалізованими підприємствами. Дотримання вимог до якості експортної товарної продукції суттєво впливатиме і на якість продукцію для вітчизняних ринків.

Розвиток рибного господарства неможливий без одночасного розвитку суміжних галузей, які забезпечуватимуть ефективну його діяльність.

Враховуючи складний економічний стан аграрного сектору, збільшення рівня виробництва продукції рибництва сприятиме одночасному відновленню та розвитку інших суміжних галузей агропромислового комплексу: рослинництва, тваринництва та переробної галузі. Особливо доречним це буде для комбікормової промисловості, без подальшої кооперації та інтеграції з якою нормальне функціонування спеціалізованих рибницьких підприємств неможливе.

В залежності від стану природної кормової бази водойми, для товарного рибництва у водоймах комплексного призначення можуть бути застосовані 6-7 технологій, за рибопродуктивності від 2 до 25 ц / га [3]. Враховуючи стан забезпечення рибництва кормами, процес виробництва товарної риби у водоймах комплексного призначення базуватиметься на випасній технології, яка знаходиться в прямій залежності від природнокліматичних умов. Тому важливого значення набуває підвищення рівня кваліфікації рибоводів та спеціалістів, які відповідатимуть за функціонування галузі рибництва.

Не менш важливим постає проблема функціонування ланцюга просування товарної риби та продукції з неї до споживача на протязі року. Виникає питання про цілорічну торгівлю товарною рибою. В спеціалізованих підприємствах з великим обсягом виробленої продукції, доцільно відновити роботу засобів охолодження риби. В сільськогосподарських підприємствах, обов'язковим буде будівництво невеликих басейнів для тривалого зберігання та подальшої реалізації виловленої риби.

Висновок. Враховуючи необхідність вирощування рибопосадкового матеріалу, забезпечення виробництво та переробки штучних кормів, обробки та переробки рибної продукції, рибне господарство значно збільшить свою частку у валовій продукції сільського господарства регіону.

Література

1. Закон України “Загальнодержавна програма розвитку рибного господарства України до 2010 року” від 19 лютого 2004 № 1516-IV // Урядовий кур’єр // № 57 від 26 березня 2004 р.
2. Андрющенко А.І., Балтаджи Р.А., Вовк Н.І. та інші. Методи підвищення природної рибопродуктивності ставів. - К.: Інститут рибного господарства УААН. - 1998. - 114 с.
3. Гринжевський М.В. Пекарський А.В. Оптимізація виробництва продукції аквакультури. - К.: Поліграфконсалтинг, 2004. – 328 с.
4. Патент на корисну модель № 27088 Україна МПК (2006) А01К 61/00. Спосіб інтенсивного вирощування цьоголіток короново-сазанових гібридів: Грициняк І.І., Гринжевський М.В., Третяк О.М. Пшеничний Д.Р. (Україна); Інститут рибного господарства УААН; Заявл. 25.07.2007. Номер заявки: u 2007 08534. Опубл. 10.10.2007. Бюл. №16.
5. Стасишен М.С. Економічні проблеми розвитку рибного господарства України. - К.: ЦНДЕРГ, 1998. - С. 73.
6. Дмирюк А.І. Економічні переваги при сучасних технологіях в рибництві: Монографія.- Львів, 2011.- 325 с.

Summary

Nazarkevich M.V.

*Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies
named after S.Z. Gzhytskij*

**SPECIES OF INCREASE EFFICIENCY IN FISHING INDUSTRY
ENTERPRISES**

*There are exposed the main elements of effective activity of enterprises of
fishing industry due to using technological diagrams.*

Рецензент – к.е.н., доцент Поперечний С.І.